

Boekbesprekingen

VELDGIDS KORSTMOSSEN

Van Herk, K., A. Aptroot & L. Sparrius (2017). Veldgids Korstmossen. KNNV Uitgeverij, Zeist, 371 pp.

Bij de KNNV Uitgeverij verscheen begin februari 2018 (al vermeldt het colofon '2017') de nieuwe en geheel herziene druk van de Veldgids Korstmossen, geschreven door drie internationaal vermaarde lichenologen. De 'ondertitel' op het kaft vermeldt "*met alle Nederlandse soorten, ruim 400 soorten afgebeeld, veldkenmerken*". Het boek valt allereerst op door de honderden foto's van uitstekende kwaliteit, maar als je deze veldgids een tijdje langer in handen hebt en doorbladert dan zijn er tal van andere zaken die net zo zeer de aandacht vragen.

Het werk heeft voor een veldgids een zeer uitgebreide inleiding, waarin alle benodigde termen worden uitgelegd, een en ander uiteen wordt gezet over de studie van korstmossen, een uitgebreide uiteenzetting wordt gegeven van de diverse standplaatsen van korstmossen met de karakteristieke soorten en een heldere uiteenzetting over de veranderingen in de korstmosflora sinds het einde van de 50-er jaren van de vorige eeuw. Daarna volgt pagina na pagina de beschrijving van de soorten, die vergezeld gaat van foto's en kaartjes. Belangrijk daarbij zijn de verwijzingen naar gelijkende soorten.

Ten opzichte van de vorige Veldgids Korstmossen die in 2004 verscheen bestaat er een aantal opvallende verschillen. Triviaal, maar niet onbelangrijk, is het formaat: de nieuwe gids is breder dan de vorige, waarmee hij wellicht minder gemakkelijk in een broekzak past, maar dat het boek wel duurzamer maakt doordat hij minder dik is. Bovendien blijft er zo ruimte over voor foto's, waarvan er in veel gevallen meer dan één per soort is afgedrukt. Dat is erg handig, want de variatie binnen de soorten is vaak zo ontzettend groot dat een enkele foto, zoals in de vorige druk, je gemakkelijk op het verkeerde been kan zetten. Het boek volgt de nieuwste taxonomische inzichten, waardoor bijvoorbeeld het genus *Parmelia* uitgekleeft is tot de twee 'gewone' schildmossen, namelijk Echt schildmos (*Parmelia saxatilis*) en Gewoon schildmos (*Parmelia sulcata*). De overige schilmmossen zijn ondergebracht in andere genera: *Flavoparmelia*, *Flavopunctelia*, *Hypotrachyna*, *Melanelixia*, *Melanohalea*, *Parmelina*, *Parmeliopsis*, *Parmotrema*, *Pleurosticha* en *Punctelia*. Dat maakt het even zoeken voor iemand die niet volledig is ingevoerd in de taxonomie, maar dit is een relatief klein ongemak dat zeer goed te verdedigen is, ook doordat de verschillende genera op zich goed ten opzichte van elkaar te herkennen zijn – wat het proces om de te soorten te leren kennen en te onthouden dan ook weer gemakkelijker maakt!

Dat is anders met wat zeker grootste verandering ten opzichte van de vorige druk is: de genera worden niet meer alfabetisch geordend, maar volgens hun taxonomische verwantschap in ordes. Dat betekent bijvoorbeeld dat een genus als *Stereocaulon*, met daarin ook de op stuifzand groeiende *Stereocaulon condensatum*, diep verborgen zit in de zeer variabele restgroep van *Lecanorales*. Als leek moet ik dus, totdat ik het systeem in mijn hoofd heb, deze soort altijd opzoeken via het register, waar ik in de vorige druk gemakkelijk naar de S van *Stereocaulon* kon bladeren. Dit is niet zo'n probleem als de soorten in één orde opvallende kenmerken gemeenschappelijk zouden hebben, maar aangezien de verwantschap bij lichenen vooral tot uiting komt in microscopische kenmerken kan dit in het veld een hindernis in het gebruik betekenen. Hoewel mijn systematische aard doorgaans sterk neigt naar een systematische indeling, zou ik hier, in een veldgids, het gebruikersgemak hebben laten overwegen. Het zou waarschijnlijk meer mensen kunnen overhalen om beter naar deze interessante groep organismen te kijken die op zich al lastig genoeg zijn.

Toch blijft deze veldgids een absolute aanrader, een 'must' voor iedereen die serieus met plantensociologie bezig wil zijn. Ik hoop dat deze fraaie veldgids, samen met het eind vorig jaar uitgekomen boekwerk met de mossen- en korstmossengemeenschappen van Nederland, een hernieuwde stimulans mag zijn om meer dan voorheen aandacht te schenken aan de korstmossen, niet alleen in door vaatplanten gedomineerde (terrestrische) systemen, maar ook in gemeenschappen op afwijkende standplaatsen. De auteurs hebben hun best gedaan, het is aan de gebruiker om het nut er van te bewijzen!

Rense Haveman

